

Списание ЕПОХИ
Издание на Историческия факултет на
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“
Journal EPOCHI [EPOCHS]
Edition of the Department of History of
“St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Tarnovo

Том / Volume XXV (2017),
Книжка / Issue 2

Ивелин ИВАНОВ / Ivelin IVANOV

Отзив за: Leszka Małgorzata, Leszka Mirosław. Bazyliśa. Świat bizantyńskich cesarzowych IV – XV wiek. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2017.

Review of: Leszka Małgorzata, Leszka Mirosław. Bazyliśa. Świat bizantyńskich cesarzowych IV – XV wiek. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2017.

През пролетта на 2017 г. академичното издателство на Университета в Лодз публикува книгата *Bazyliśa. Świat bizantyńskich cesarzowych IV – XV wiek* с автори Małgorzata B. Leszka и Mirosław J. Leszka. Трудът е в обем от 432 страници и следва класическа структура на кратко въведение, две основни части, списък с кратки биографични бележки за представените в книгата византийски императрици, списък на всички византийски императрици, кратък библиографски списък и индекс.

Авторите на този труд са изследователи с изявени интереси към византийската история. Małgorzata Leszka е автор на публикации, свързани с византийското духовенство и с императорския дворец в ранната византийска империя [Leszka, M. J. 1993; Leszka, M. J. 2000; Bralewski, S., Filipczak, P., Kokozsko, M., Kompa, A., Leszka, M. B., Leszka, M. J., Marinow, K., Wolińska, T. 2011]. Водещата фигура в този авторски екип определено е на Mirosław J. Leszka – професор по история на Византия в университета в Лодз и добре познато име в съвременната полска византинистика. Неговите публикации са красноречиво доказателство за дълбокия и траен интерес към императорския двор и императорската власт в средновековна Византия [Leszka, M. 1999; 2014; 1998; 2002; 2002 a; 2003; 2004; 2015].

В допълнение бих отбелязал и научните интереси на проф. Mirosław Leszka към средновековна България [Leszka, M. J. 2013; Leszka, M., Marinow, K. 2015].

Настоящото издание *Bazyliśa. Świat bizantyńskich cesarzowych IV – XV wiek* е част от голямата тема за жените и ролята им в историята. Интересът към тази тематика се възражда с особена сила през втората половина и края на миналия век, но темата е актуална и модерна и в наши дни. Спирайки се на някои значими и ярки имена, можем да отбележим редица изследователи, като Barbara Hill, Linda Garland, Judith Herrin, Anne McClann, Paolo Cesaretti и др. [Herrin, J. 2013; Browning, R. 1971; James, L. 2001; Davis, A. (ed.), 1995; Hill, B. 1999; Garland, L. 1999; McClann, A. 2002; Cesaretti, P. 2012]. Анализирайки изследванията по темата, трябва да отбележим също подчертания интерес към две императрици във византийската история: Теодора – съпруга на император Юстиниан I (527 – 565) и Теофано – съпруга на Роман II (959 – 963) и на Никифор II Фока (963 – 969).

Трябва да подчертаем, че книгата на Małgorzata Leszka и Mirosław Leszka съвсем не е изолирано явление в съвременната полска историография, тъй като интересът към византийските императрици има определени традиции сред съвременните полски византинисти. Тук, наред с двамата автори на настоящото издание, можем да отбележим имената на други съвременни полски историци като Małgorzata Dąbrowska, Teresa Woliska и Kamilla Twardowska [Dąbrowska, M. 1996; Twardowska, K. 2009; Wolińska, T. 2015; Wolińska, T. 2011].

Концентрирайки вниманието си върху настоящото издание, бих отбелязал, че авторите Małgorzata Leszka и Mirosław Leszka разглеждат ролята на жените в най-високите етажи на властта и в управлението на Византия, като представят двадесет и пет жени – майки или съпруги на императори в периода

IV – XV, от Елена (ок. 250 – ок. 328) – майка на император Константин Велики, до Мария Комнина (? – 1439). В същото време те се спират и на ролята на императриците в политическите сблъсъци и интриги, най-вече в периоди на преход или държавни кризи, когато редица обстоятелства предполагат успешни действия от страна на императорски съпруги или майки.

Първата част на книгата определено цели въвеждане на читателя в темата. Тук авторите представят общ поглед и анализ на редица аспекти в живота на тези облечени във власт и богатство жени: пътят им до императорския дворец, изборът им за годеница на императора, сватбата на императорската двойка, съжителството с императора, майчинството на императриците, участието им в церемониите и в религиозния живот, ролята им в политиката и интригите около властта, ежедневието и заобикалящата ги среда, и не на последно по важност място – съдбата на тези жени след загубата на тази социална и властова позиция.

Втората част на изследването е изградена от двадесет и пет биографични статии, които дават възможно най-подробна информация за живота и делата на византийските императрици. За разлика от повечето от цитираните по-горе монографични изследвания, хронологическият обхват на книгата на Małgorzata Leszka и Mirosław Leszka е по-голям. Също така, тяхното изследване балансира умело информацията за тези двадесет и пет жени, като определено не ги разделя на значими и маловажни. Израз на това е фактът, че двамата автори са представили въпросните двадесет и пет императрици в сравнително съпоставими по обем и изчерпателност статии. Очевиден е също стремежът на авторите към изграждане на ярки и запомнящи се психологични портрети. Така, през призмата на личната история и биография, Małgorzata Leszka и Mirosław Leszka предлагат един нетрадиционен поглед върху драматични периоди в историята на Византийската империя. В самия край е приложен списък на византийските императрици и библиография, която насочва и ориентира читателя към по-задълбочени търсения и по-подробна информация за византийските императрици в периода IV – XV век.

Бих подчертал, че авторите поднасят своето изследване на достъпен език и в интригуващ стил, като всички специфични понятия и термини са представени ясно. Ето защо книгата представлява интерес както за изследователи, така и за многобройни читатели, проявяващи интерес към византийската история. Всичко това явно насочва книгата към по-широка аудитория, определено извън тесния кръг на историците-византинисти. Сред достоинства на този труд бих посочил също добре оформеното издание, добре подбраните и качествени илюстрации.

В заключение бих обобщил, че трудът на Małgorzata Leszka и Mirosław Leszka е интересен разказ по интригуваща тема, като представя множество любопитни подробности за ежедневието на византийския императорски двор. Свободният и увлекателен език, многобройните илюстрации и качественото издание са довели до появата на интересно, приятно и полезно четиво. Ето защо препоръчвам *Bazyliśa. Świat bizantyńskich cesarzowych IV – XV wiek* както на историци-медиевисти, така и на по-широка читателска аудитория у нас, като се надявам, че книгата ще бъде преведена и достъпна на български език в скоро време.

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

Bralewski, S., Filipczak, P., Kokoszko, M., Kompa, A., Leszka, M. B., Leszka, M. J., Marinow, K., Wolińska, T. 2011 – S. Bralewski, P. Filipczak, M. Kokoszko, A. Kompa, M. B. Leszka, M. J. Leszka, K. Marinow, T. Wolińska. Konstantynopol – Nowy Rzym: Miasto i ludzie w okresie wczesnobizantyjskim. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2011.

Browning, R. 1971 – R. Browning. Justinian and Theodora. New York: Praeger, 1971, 272 pp.

Cesaretti, P. 2012 – P. Cesaretti. Theodora: Empress of Byzantium. New York: Vendome Press, 2012.

Dąbrowska, M. 1996 – Małgorzata Dąbrowska. Lacinniczki Nad Bosforem. Malzenstwa Bizantyńsko-Lacinskie w Cesarskiej Rodzinie Paleologow (XIII – XV w.). Lodz: University of Lodz, 1996.

Davis, A. (ed.), 1995 – The Empress Theophano. Byzantium and the West of the turn of the first millennium. Edited by Adalbert Davis. Cambridge University Press, 1995.

Garland, L. 1999 – L. Garland. Byzantine Empress. Women and Power in Byzantium AD 527 – 1204. London and New York, 1999.

Herrin, J. 2013 – J. Herrin. Unrivalled Influence: Women and Empire in Byzantium. Princeton: Princeton University Press, 2013.

- Hill, B.** 1999 – B. Hill. *Imperial Women Byzantium 1025–1204: Power, Patronage and Ideology*. Harlow: Longman, 1999.
- James, L.** 2001 – L. James. *Empress and Power in Early Byzantium*. London – New York: Leicester University Press, 2001.
- Leszka, M. J.** 1993 – M. J. Leszka. Patriarcha Akacjusz wobec uzurpacji Bazyliskosa 475 – 476 roku. – *Acta Universitatis Lodzianensis, Folia historica* 48, Łódź, 1993, 71 – 78.
- Leszka, M. J.** 1998 – M. J. Leszka. Empress-Widow Verina's Political Activity during the Reign of Emperor Zeno. – In: *Mélanges d'Histoire Byzantine Offerts à Oktawiusz Jurewicz à l'Occasion de son Soixante-Dixième Anniversaire*, edited by W. Ceran. [Byzantina Lodziensia III]. Łódź: Wydawnictwo UŁ, 1998, 128–136.
- Leszka, M. J.** 1999 – M. J. Leszka. *Uzurpacje w cesarstwie bizantyńskim w okresie od IV do połowy IX wieku*. [Byzantina Lodziensia IV]. Łódź: Wydawnictwo UŁ, 1999, 148 ss.
- Leszka, M.** 2000 – M. Leszka. Rola duchowieństwa na dworze cesarzy wczesnobizantyńskich. [Byzantina Lodziensia V]. Łódź: Wydawnictwo UŁ, 2000, 136 ss.
- Leszka, M. J.** 2002 – M. J. Leszka. Konstancyjna, żona cesarza Maurycjusza. – *Przegląd Nauk Historycznych*, 1.1 (2002), 21–32.
- Leszka, M. J.** 2002 a – M. J. Leszka. Aelia Zenonis, żona Bazyliskosa. – *Meander*, 57.1 (2002), 87 – 93.
- Leszka, M. J.** 2003 – M. J. Leszka. Cesarzowa Martyna, żona Herakliusza. – *Meander*, 58. 5 – 6 (2003), 447 – 458.
- Leszka, M. J.** 2004 – M. J. Leszka. Rola cesarzowej Teofano w uzurpacjach Nicefora Fokasa (963) i Jana Tzymiskesa (969). – W: *Zamach stanu w dawnych społecznościach*, pod red. A. Sołtysika. Warszawa: OBTA UW, 2004, 227 – 235.
- Leszka, M. J.** 2013 – M. J. Leszka. *Symeon I Wielki a Bizancjum. Z dziejów stosunków bułgarsko-bizantyńskich w latach 893–927*. Łódź: Wydawnictwo UŁ, 2013, 368 ss.
- Leszka, M. J.** 2014 – M. J. Leszka. *Mieszkańcy stolicy świata. Konstantynopolitańczycy między starożytnością a średniowieczem*. [Byzantina Lodziensia XVII]. Łódź: Wydawnictwo UŁ, 2014, 490 ss.
- Leszka, M. J.** 2015 – M. J. Leszka. Zoe, o oczach czarnych jak węgiel – czwarta żona Leona VI Filozofa. – W: *Kobiety i władza w czasach dawnych*, red. Bożena Czwojdrak, Agata Kluczek. Katowice, 2015, 95–112.
- Leszka, M., Marinow, K.** 2015 – M. Leszka, K. Marinow. *Carstwo bułgarskie. Polityka – społeczeństwo – gospodarka – kultura, 866–971*. Warszawa: WN PWN, 2015, 385 ss.
- McClanan, A.** 2002 – McClanan. *Representations of Early Byzantine Empress. Image and Empire*. New York: Palgrave Macmillan, 2002.
- Twardowska, K.** 2009 – K. Twardowska. *Cesarzowe bizantyńskie* 2 poł. V w. *Kobiety i władza*. [Historia Iagellonica Seria: Mediterraneum]. Kraków, 2009.
- Wolińska, T.** 2011 – T. Wolińska. *Dziejopis w okowach stereotypu. Ocena Zoe i Teodory w Kronice Michała Psellosa*. – W: *Stereotypy bałkańskie, księga jubileuszowa profesor Ireny Czamańskiej*, pod red. J. Paszkiewicz i Z. Pentka. Poznań, 2011, 46 – 61.
- Wolińska, T.** 2015 – T. Wolińska. Antonina, kobieta spośród wszystkich na świecie najbardziej uzdolniona do osiągnięcia rzeczy niemożliwych. – W: *Kobiety i władza w czasach dawnych*, pod red. B. Czwojdrak, A. Kluczek. Katowice, 2015, 73 – 99.